

PERIÓDICH DE SENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 20 d' Octubre de 1880

Núm. 11

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SÚSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya y Portugal	69 rals	32 rals	18 rals	6 rals	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts	
Païssos de l' Unió Postal	76 »	40 »	»	»	Filipinas, Méjich y Riu de la Plata	6 »	3 50 »	

No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant

EDITOR-PROPIETARI
CARLOS SANPONS Y CARBÓ
UNIO, 28
BARCELONA

Y en los altres païssos, los preus d' Espanya y ademés lo franqueig

SUMARI

TEXT. = CRÓNICA GENERAL per Artur Masriera. = NOSTRES GRABATS per Eduart Tàmaro. = REUNIÓ DEL CLUB ALPÍ FRANCÉS A LUZ Y GAVARNIE per Francisco X. Tobella. = VIRGINIA MARINI, per Francesch Matheu. = RECANSA, per Terenci Thos y Codina. = MALDE-CAPS PE 'LS QUI NON TENEN, per J. Sardá. = LO CAPELLÀ MORO DE LA LLOJJA, per Pere de Alcántara Penya. = NOVAS. = BELLAS ARTS.

GRABATS. = D. FÉLIX MACIÀ Y BONAPLATA. Dibuix de Garcia; grabat de E. Gomez. Fotografia de Moliné y Albareda. = VIRGINIA MARINI. Dibuix de Casteluchó; grabat per Moracho. Fotografia de Areñas. = FORTIFICACIÓ ANTIGA DE GIRONA. Dibuix de Casteluchó; grabat per Payá. = TORRE DE SANT MIQUEL DELS NAVARROS. Dibuix de M. Gomez; grabat per Massi. = VÍCTIMA D' UNA CARTA. Dibuix de Luque; grabat per Moracho.

CRÓNICA GENERAL

Las primeras alenadas del hivern, han vingut avans de que la tardor nos hagués donat temps d' anyorar las frescals y delitoses matinadas y las tristas y melancólicas postas de sol. En efecte, un fret més que suficient pera fernes cercar ab afany los abrachs confortables nos ha sorprés fa poch dias, precisament quan no l' esperavam.

Y que 'n son de tristos, los primers dias d' hivern!

Á més d' esser curts y tempestuosos, encare ajudan á ferlos poch agradables los alegres y falaguers recorts del estiu y la tardor. La distingida aristocracia que en l' extranjer gosava admirant y aprenent costums estranyas, y trobant detestable y ridicul tot lo de casa; retorna á las ciutats de sa residencia propia y cerca en los teatres, soirées y altres diversions, los plahers y esbargement desitjats per aquells á quins la moda, l' art y 'l bon gust inventan sempre alguna cosa nova, agradable ó desitjada per sa excentricitat ó estranyesa.

Las poéticas y delitoses vilas de las

D. FÉLIX MACIÀ Y BONAPLATA

DIRECTOR GERENT DE LA COMPANYIA DEL FERROCARRIL DE SANT JOAN DE LAS ABADESAS

Dibuix de Garcia Fotografia de Moliné y Albareda Grabat per E. Gomez

voras dels Pyrineus, veuhen deserts sos concorreguts y renomats establiments termals, en quins salons s' hi reunia sempre la bellesa l' alegria y 'l passatemp; quan no, la maliciosa y refinada critica, inexorable ab las innocentas ridicolasas y migradas ostentacions. La neu cubreix ab una vesta blanca los elegants y espayosos parterres ahont dansaren milers d' enamoradas parellas al compás de las melodiosas notas de Chopin, y las aurenetas abandonan lo níu que penjaren vora la finestra del salonet, d' ahont en las serenas nits d' Agost exian las inspiradas armonias degudas al geni de Schubert y Mendelssohn.

En los bonichs pobles y comarcas de nostra terra, los pagesos cullen lo bon fruyt de l' olivera que 'ls frets primerenchs han assahonat, la roja niagrana s' esberla plena de dolsor y lo castanyer se despulla de sas capsas punxosas, mentres las primeras glassadas matan las últimas flors que valentas afrontaren los xardorosos ratxs del sol d' estiu.

La tímida perdiuheta y 'ls nombrosos vols de torts y guatllas, atrauhen al incansable cassador, que moltas vegadas dexa las comoditats de la ciutat ó vila per las higiénicas y poch variadas fadigas del aguayt y 'l rastretx. Los enfilalls de rahims omplan los sostres de las masias, ahont la llar comensa ja á aplegar la familia que hi passa 'l rosari que avans devotament era resat sota la verda y pampolosa parra. Lo buf de la tramontana y l' empena del mastral arreballan de soca y arrel los débils plansons dels fruyterars, y las bonas velletas van á missa matinal ab la caputxa blanca y 'ls esclops fets aposta pera caminar sobre lo glás.

Tot inspira melancólich reculliment y alguns cors somriuhen d' esperansa al esmentar que tornarà la primavera y que encare l' estiuhet de Sant Martí alegrará per poch dias la tristesa de la tardor que s' en vá.

Com anunciavam en lo número anterior, ha visitat nostre ciutat lo Exm. Sr. Ministre de Foment don Fermí de Lassala. De tot cor desitjariem que sa estada en Catalunya fos motiu pera lograr la resolució d'espedients útils pera millora y embelliment de Barcelona; com aixís mateix pera atendre las justas y rasonables peticions que l'hi dirigiren los diputats y senadors en audiencia particular que 'l senyor ministre va concedirlos y ahont oferí interessar al govern de la nació pera que donés compliment als desitjos tan sancionats esposats per los representants del Principat. Lo senyor Lassala ha vingut pera presenciar l'inauguració oficial del camí de ferro de Granollers á Sant Joan de las Abadesas, que deu haverse verificat lo dia 17 del corrent ab tota solemnitat y espléndida cerimonia.

Pel mateix motiu havém tingut l'alt honor de meireixer la visita del primer dels mestres en Gay Saber, l' eminent poeta don Victor Balaguer, qui permanecerá alguns dias en Catalunya; y qui ha sigut com sempre, objecte d'agradesas y merescudas distincions y provas d'admiració y afecte, que l'hi han sigut tributadas per sos bons amichs catalanistas que veuhen encare en éll al constant amador del esplendor de la patria y al incansable protegidor dels interesos morals y materials de Catalunya.

* *

Ha mort fa poch dias á Paris, lo célebre y conegut compositor Offembach, qui ha baxat á la tomba després d'haverse conquestat ab son trevall y constancia, una popularissima anomenada. Sas composicions musicals que tothom escoltava ab gust, y alguns enaltian justament, son conegudas en tot l'univers, y si be sos detractors las tildavan de trivials, no dexarán per axó de esser sempre aplaudidas, algunas voltas per sa ayrosa lleugerera y altres per sos cants alegres y festosos.

Ja que al art musical nos referim, no estaré fora de lloch lo fer constar en aquesta secció, que s'ha inaugurat ja, la *Associació Catalanista Musical* ab una vetllada que detallém en altre lloch d'aquest número y que 'l celebrat mestre director de concerts clàssichs, don Jesús Monasterio, que ha vingut á Barcelona pera dirigir los que 's celebran en lo Teatro del Liceu, ab especial satisfacció dels amants del art diví, ha inaugurat ja la serie ab extraordinari éxit. Lo Sr. Monasterio dirigeix d'una manera acabada: l'orquestra, al impuls de sa batuta, fascina, encanta: novas ocasions ha de trovar LA IL·LUSTRACIÓ de parlar de sas portentosas facultats y d'examinarlas més detingudament.

* *

Entre las milloras ó innovacions que están pendentas de la aprobació gubernamental y que sa resolució afecta molt intimament á Barcelona, ha cridat l'atenció, y es are objecte de animadas discussions; la del enllassament dels ferro-carrils de Tarragona y Fransa, quinas vias deuen unir-se en la estació general del Passetx de la Aduana. Mentres uns pretenen fer passar lo camí de ferro pels carrers de Marina, Aragó y dreta del *Ensanche*, altres opinan que deuria conduhirse per las hortas de San Bertran y 'l port. Lo segon projecte no es tant factible ni te tants adeptes com lo primer y nosaltres confiem en l'autoritat dels encarregats de portar l'obra á cap, que tot se resoldrà segons convinga més als interesos dels barcelonins y al embelliment de Barcelona. La premsa local s'ha ocupat ab molta detenció del projectat tram-via que deu travessar los carrers de Fernando, Jaume I y Princesa, y s'han dirigit rasonadas exposicions á nostre Exm. Ajuntament fent veure l'inconvenient de semblant obra. També 's torna á parlar de la construcció d'un jardí botánich davant del edifici de la Universitat literaria, suprimint ó modificant en part, la plassa de la mateixa y s'han ja dictat las oportunas ordres d'avís, pera que 'ls propietaris que tingan reclamacions á fer, las esposen dintre d'un plasso determinat.

* *

En lo carrer de Ronda de San Pere, cantonada al de Ausias-March, s'ha inaugurat fa poch dias, una esposició zoológica.

L'instalació del local, lo mateix que totas sas seccions y dependencias res dexan que desitjar referent á construcció y seguretat. A més de las col·leccions d'animals domestichs y virám, que son variadas y notables; hi han també esposats tota mena d'eynas útils é indispensables pera 'l conreu de la terra, com aixís mateix un nombrós aplech de máquines de tots usos y sistemas. Excitém á nostres agricultors que no dexen de contribuir á l'aument d'esa esposició, segurs de que 'n resultarà profit per ells y per lo avansament agrícola de Catalunya.

ARTUR MASRIERA.

Barcelona 16 Octubre de 1880.

NOSTRES GRABATS

DON FELIX MACIÀ Y BONAPLATA

Reproduhim en lo present número lo retrato del Excelentíssim senyor don Felix Macià y Bonaplata, Director gerent de la Companyia del ferro-carril de Sant Joan de las Abadesas, propositnos després d'obtingudas novas detalladas de la solemne inauguració de dit ferro carril, donar relació del acte y además algunas noticias biográficas del mencionat digníssim senyor Director, á qui desde are LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA felicita per haber complert sens perdonar fatiga, los proposits que enuncia en lo brindis fet en l'acte de l'inauguració de dit ferro carril en lo trajecte de Granollers á Vich.

VIRGINIA MARINI

Vegis la plana 83.

FORTIFICACIÓ ANTIGA DE GIRONA

Girona, l'*immortal*, pot gloriarse, segons s'admet generalment, de que deu sa fundació als aborígenes habitants d'Espanya. Per tal motiu fou lo cap de la regió dels *indigetans*, y si las historias més ó ménos fabulosas la suposan fundació dels fills de *Gerion* y de aquí 's presum que deriva son nom que 's interpreta *abundancia ó fecunditat*; es ja precisament històrich que Plini la designa com á ciutat llatina notable per son comers y abundancia dels fruyts de sa comarca.

Conegut es son esplendor, tant en l' historia civil com en l' eclesiástica de Catalunya, en las arts y las ciencias; y si modernament fou fortament combatuda y guanyá son títol d'*immortal* en la guerra de l' espanyola independencia, no foren ménos fortas sas lluytas en l' Etat Mitjana, per motiu de las quals assá ja alguns notables murs y robustí aquells de que ja los Romans l' havian circundada.

Reduhida, si bé pintoresca mostra d'aytals antichs murs, es lo grabat que reproduhim ab aquest número; y aquest mur aportellat y en ruina, que tan bé descolla entre l'espesa arbreda; sapigut que pertany á Girona, es prou pera recordarnos qual ciutat y quant ardis ciutadans arredosa dintre de son circuit.

TORRE DE SAN MIQUEL DELS NAVARROS

En la ciutat de Saragossa, que per sa famosa defensa en la gloriosa guerra de l' independencia guanyá lo títol d'*heroica*; per qual motiu son blassó que presenta nostra vinyeta usual, además del lleó d'or sobre camp de gules ó vermell, ostenta uns verdejants llorens; se alsa la torre de l' iglesia titulada de San Miquel dels Navarros.

En lo lloch meteix de l'antiquíssima *Salduba*, segons refereixen los historiadors llatins, volgué l'emperador August, vista l'amenitat y bona posició estratègica del siti, establir una colonia militar ampliant la població y formant una magnífica ciutat á la que doná son nom, dihentli *César Augusta*. Poch després li concedí lo prehuat dret d'immunitat, la crea Convent jurídic y fou ella distingida estació militar y una de sas predilectes ciutats d'Espanya.

Los árabes alteraren son nom dihentli *Saragosta*, de ahont es evident que deriva l'actual; y habentse prolongat per quatre segles la residencia d'aquests invasors en la meteixa, deixaren en sos carrers, mezquitas y especialment en lo magnífich palau de l'Aljaferia, llarga memoria de sa residencia.

En 1118 entrá triufant en Saragossa don Alfons I de Aragó, dit lo *Batallador*, y essent piadosa tradició la de que aquell dia aparegué á las tropas Navarras que portaban la vanguardia, l'arcangel Sant Miquel animantlos en la lluyta; obtinguda la victoria, prop de la bretxa oberta, fou erigida una iglesia dedicada á Sant Miquel, ostentosa en sa major part y que avuy presenta en sa fatxada una estatueta de Sant Miquel, obra del célebre escultor Geroni de Mesa.

Adosada á dita iglesia s'alsa desde lo plá terreno, la soberba torra que reproduceix nostre grabat, y discrepant d'aquells que la suposan part de dita iglesia; sols per sa inspecció y general textura la creyém un preciós y molt notable resto árabe, cosa que confirman plenament los arabeschs que la cubreixen, y que recordan á maravella los de la magnífica Giralda de Sevilla, qual origen y antigüetat per ningú es disputada. Aquesta torra ó minaret árabe, ab tant acert conservada pels que construiren l'iglesia de Sant Miquel dels Navarros, puig es verament artística; fou acomodada á las necessitats del servey religiós católich, obrintse sens simetria ó regularitat los finestrels pera las campanas; y en lo segle XVII, probablement, se construía son chapi-tell ó terminació piramidal que li dona estranya apariència y desfigura la severa regularitat de sa primitiva forma quadrada, que tal vegada rematavan los marlets arábichs, prou coneguts per sa retallada y elegant forma.

VICTIMA D'UNA CARTA

Acabada representació de las fatals consecuencias dels jochs d'atsar es la figura de nostre últim grabat, essent innecesari tot quant diguessim en son elogi, puix l'actitut, la vestimenta y tots los accessoris del quadro están escollits ab aquell rigorisme y precisió que 's requereixen quant se tracta de representá un tipo pictòrich, qual producció en lo d'aquest número es deguda al reputat dibuixant senyor Luque, essent grabat ab la perfecció acostumada per Moracho.

EDUART TÁMARO.

REUNIÓ DEL CLUB ALPÍ FRANCÉS

Á LUZ Y GAVARNIE. (ALTS PYRINEOS)

Organizada per la direcció central y la secció del Sud-oest ab lo concurs de la societat Ramond, é invitadas las *Associacions excursionistas* de Catalunya y d'altres bandes; tingué lloch, dita reunió, en los dias 21, 22 y 23 d'Agost del corrent any. Com qu'á ella assistirem, d'ella volém parlar als llegidors de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA; encara que no siga més que pe'l compromís qu'adquirirem de ferne una petita ressenya, encaminada á transparentar las impresions rebudas, donant idea de lo que 's feu ó apuntant l'empleo del temps. Aixó farà que tingam de donar compte del itinerari; lo que 'ns obliga á comensar per ell, ja qu' es lo caball de batalla de tota excursió ben dirigida.

Partint de Barcelona, dos son los camins que poden emprendre 's: l'un, pe'l camí de ferro, qu'atravessa las provincias de Barcelona y Girona fins á Port-bou; desde ahont s'agafa la via-férrea del Mitx-dia de Fransa cap á Toulouse, Lourdes y Pierrefite: l'altre, qu'atravessant las provincias de Barcelona y Lleyda, passa per Saragossa, Pamplona y San Sebastian per embrancar á Irun ab la ferro-via de Bayonne á Pau y Lourdes. La elecció no se 'ns feu pas dubtosa, puix mentres que 'l primer itinerari 'ns es alviava temps y per consegüent diners; lo segon oferia la desventaja d'entretenirnos tres dias pe'l camí, essent aixís qu'ab l'altre tan sols n'estavam dos pera troba 'ns á Pierrefite. Arribats que forem aquí, tots los individuos de las duas *Associacions*, la *Catalanista d'excursions científicas* y la d'*Excursions Catalana* y després dels obsequis de costum y especialment los d'una terra extranjera en semblants cassos, emprengüem la marxa en carretel·las descubertas y precedits d'uns caballers vestits á la antiga usansa del pays, quins vistosos trajos, confeccionaren en obsequi als forasters, que vinguts de l'altra banda dels Pirineos, agasatjaban. La ruta per la vessant francesa es molt senzilla y 's fa ab tota comoditat, gracias á las magníficas vias de comunicació, qu'ab desnivell imperceptible, serpentejan aquellas inmensas torrentadas, plenas d'ufanosa vejetació, banyada sempre per la corrent de las ayguas crestallinas, que procedentas del desgel de las neus, la mantenen en contínua verdor, besant sempre 'ls peus del viandant, que 's delecta ab lo seu soroll.

La naturalesa, ab totas sas escabrositats y bellesas, semblava que convidés al recort de Hunyanas épocas y més d'una vegada 'ns sentirem emocionats pe'l ressó dels cants populars ab que 'ns obsequiava la vanguardia de fills del pays, en lo cor dels Pirineos. Aixó y las repetidas probas de bona acullida tributadas pe'ls senzills habitants d'aquellas montanyas cobertas de neu, sempre que per alguna encontrada passavam; no podia ménos qu'impresionar nostre ánimo, afectant los sentiments d'una nacionalitat qu'encara cobreix sa testa ab la típica boyna vascongada.

Una vegada á puesto, cadascú passá á pendre possessió de son allotjament, pera tornarse á reunir (dia 20), á la hora de la taula, en l'Hôtel de l'Univers á Luz (Saint Sauveur.) A la matinata de l'endemá (dia 21), las bocinas dels guias anunciaren qu'era arribada l' hora de prepararse pera verificar la *Ascensió del Pic du Midi de Bigorre* (2.877 m.); la visita del observatori meteorològich de *Sencours* (2.372 m.) y la de la estació thermal de *Barèges*, desde ahont debiam retornar á Luz per assistir al *banquet* anunciat en lo programa; pero, com l'*home proposa y Deu disposa*, segons diu lo refrá; veus aquí, qu'al esser al Pic du Midi, se desencadená una impetuosa tempestat de trons y llamps, aygua, pedra y neu, qu'á no haber sigut pe'l aixapluch del Observatori en construcció, no s'hauria passat gayre bé, que digué. La majoria, poch coneixedora dels pays que trepitjaba, temerosa ó millor desitjosa de no fer tart pe'l *banquet*, s'apressurá á marxar avans d' hora: contantse entre aquella, las intrépidas damas que seguian al centenar de personas qu'anavam de colla; no sabent, si admirar més lo coratge ó la temeritat. Entre la exigua minoria, de sis á set, que 's quedá allá dalt de tot, cal fer notar, que 'ls més, eram catalans, y per cert no 'ns va dordre la estada, ab lo beneplácit del director del Observatori, lo general Nansouty, quina abnegació,

may ben ponderada, tinguerem ocasió d' admirar tots, tan sols ab aquell desfet de temps; després del qual, se 'ns presentá á la vista lo grandios panorama d' una ullada de sol, que feya desaparèixer las boyras, com de cotó fluix qu' enmantellavan aquellas cordilleras emblanquidas per la neu, qu' acabava de rentarse, incorporantse 'ls mateixos elements de que 's compon y quina transparència va anant espessintse, fins y á tant que las tornárem á perdre de vista. ¡Semblá que la naturalesa volia satisfèr nostre desitj, mostrantnos sos encants y una grandiositat tant sorprenent, como donarse puga!

Després d' aixó, empenguerem, pe'l dret, lo retorn á Baréges, desfent ab minuts, lo camí qu' haviam fet ab horas; no sens apreciar á vol d' acuell, lo cop d' efecte del blavench llach Oncet, resultant de la fusió de las congestas. A pesar dels nostres esforços, no poguerem arribar al punt de l' hora del banquet, puix qu' un des-cuyt imprevisit, obligá als catalans, fer á peu y á las foscas, uns quants kilòmetros més de lo que pensavam, y que no necessitavan nostres afadigats cossos. A pesar de tot aixó, no 'ns va sapiguer greu res de lo que las circumstancias nos havian obligat á fer; donantho tot per ben empleat, ab la vista que sols nosaltres haviam pogut disfrutar.

L' endemá (dia 22) l' ocuparem en la excursió á Gavarnie (1.346 m.) per admirar la cascata en lo circo del mateix nom. No 's pot un formar ideya d' aixó sens haberho vist, per més que s' ha trasladat al paper aquell doll d' aygua, que cayent de tan gran alsada, va á confondre 's ab la neu de sos peus, sota las esclétxas naturals que forman aquellas inmensas masses d' aygua gelada, en un verdader aníteatre de 3.600 metros de circumferència, format per montanyas talladas á plom.

Al dia següent (23), desd' aquet punt, debian emprendre 's diverses ascensions; pero la que tothom tenia verdader interès, era del Mont-Perdú (3.352 m.), que tan sols pogué verificar un de nostres companys, á causa, no sabém, si de no habernos apuntat á l' hora ó per falta de bona disposició en la direcció ó manera d' executarla: lo que 'ns obligá á retornar á Luz per' agafar, l' endemá, la via en pau, cap á la nostra terra, de la que 'n faltavam feya prous dias.

En resúm: no 'ns penedirem d' haverhi anat y 'ns convencerem una vegada més de lo que valen alguns individus, que treballant aisladament, donan molt nom als Clubs Alpíns; no deixant de reconèixer que las *Associacions d' excursions catalanas* están en molt bon lloch pera figurar dignament al seu costat.

Permeteme, avans de deixar la ploma, molestar una mica més vostra atenció, recomanantvos que si algún dia determinessiu fer aquesta bonica excursió, no deixeu de donar la volta complerta, seguint l' itinerari iniciat al comensament d' aquest escrit; segurs de que no vos ne penediréu y no vos sabrán greu los vuyt dias que necessitèu pera verificarla.

FRANCISCO X. TOBELLA.

Barcelona 1ra d' Octubre de 1880.

PRIMER CONGRÉS CATALANISTA

La sessió inaugural del mateix, tingué lloch en la vetlla del dia nou del corrent, en lo gran Saló de Cent de nostra Casa Capitular, la qual estava ocupada en sa totalitat per un gran número de membres del Congrés y algunas personas invitadas; s' obri la sessió á dos quarts de nou, ocupant la presidència lo senyor don Valentí Almirall, Director del *Diari Catalá* é iniciador del Congrés, qui tenia á sos costats als senyors Canibell, Maluquer, Pellicer, Pirozzini, Ravetllat, Riera y Bertran y Tobella que formaban la Comissió organitzadora.

Lo President senyor Almirall pronunciá un concís discurs en lo qual se felicitava als membres del Congrés y á la Comissió organitzadora per lo bon resultat que havian obtingut las sevas gestions, y per últim proposá un vot de gracias al Alcalde de Barcelona senyor de Durán per haber cedit á la més petita indicació lo local en que 's trovavan congregats.

Acte seguit varen llegirse per los senyors Secretaris varias adhesions del escriptor portugués Teixeira Bastos, del Ateneo Balear y de la Academia de Jurisprudencia y Legislació.

Se doná compte del número de inscrits com á membres del Congrés, resultant esser de 1250.

Lo senyor President feu present que per ocurrer als gastos del Congrés s' havia obert una subscripció voluntaria entre 'ls senyors inscrits, y qu' ab igual objecte s' havia acunyat una medalla commemorativa que podia obtenirse mediant certa cantitat.

Lo Secretari senyor Ravetllat, manifestá en un detallat estat de comptes, com s' havian esmersat los fondos recullits, estat de comptes que fou aprobat en totas sas parts.

Lo senyor President, digué s' anava á precedir á la elecció de mesa definitiva, la qual tingué lloch per lo pro-

cediment qu' ell mateix va indicar, després d' haverse suspés la sessió per cinch minuts á fi de que poguessen posarse d' acort los senyors membres del Congrés. Verificat l' escrutini dona 'l següent resultat: President, Valentí Almirall; Vice-Presidents, Frederich Soler y Ramon Arabia y Solanes; Secretaris, Rosendo Arús y Arderiu, Narcís Campmany, Joan Malaquer y Viladot y Emili Vilanova. Lo senyor Almirall reuní 401 vots, alcansantne uns 250 una altra candidatura en que hi figuravan com á President, don Albert de Quintana; Vice-Presidents, Adolf Blanch y Joseph Coroleu; Secretaris, Francesch Matheu y Fornells, Joseph Pella y Forgas, Joaquim Riera y Bertran y Cessar A. Torras.

Proclamat lo resultat del escrutini s' aixecá la sessió á dos quarts d' una de la matinada, després d' haver manifestat lo President que la sessió vinenta se celebraria en lo Teatre Espanyol.

En la nit del 11, tingué lloch una serenata, donada al President del Congrés, per la reputada Banda d' Artilleria y la societat coral *Euterpe*, las quals varen obtenir grans aplausos de la numerosa concurrència reunida dessota 'ls balcons de la casa del senyor Almirall, verificantse ademés la ascensió d' un globo aereostàtic ab la següent inscripció: «A Valentí Almirall.»

La segona sessió va celebrarse, com ja s' havia indicat préviament, en lo Teatre Espanyol, á la qual acudí també un regular número d' inscrits y personas convidadas. En la presidència s' hi veyan los senyors Almirall, acompanyat del vice-president senyor Soler y dels secretaris senyors Maluquer, Campmany y Arús, habent fet dimissió de sos càrrechs lo vice-president senyor Arabia y Solanes y 'l secretari senyor Vilanova.

Llegida l' acta de la sessió anterior, feren algunas observacions respecte d' ella los senyors Pella y Coral, després de lo qual fou aprobada y 's doná compte de noves adhesions d' alguns escriptors portugueses.

Acte seguit s' aixecá 'l President senyor Almirall y pronunciá 'l discurs inaugural, en lo qual se feya l' elogi més complert del catalanisme, manifestant que aquest devia estar completament separat de tots los partits polítichs; aquestas declaracions foren molt ben rebudas per tot lo Congrés, qu' aplaudí d' una manera entusiasta lo discurs presidencial.

Se llegí una proposició suscrita per los senyors Sol y Ortega, Reventós, Eassegoda, Ubach y Vinyeta, Feliu y Codina (Joseph), Garcia Vilamala y altres que no recordém, en la qual se proposava un vot de gracias al iniciador y Comissió organitzadora del Congrés, sens qu' ab aixó s' entengués aprobar l' organització que se 'l hi havia donat. Una altre proposició va presentarse per lo senyor Feliu y Codina (Joan), demanant que després de donar un vot de gracias á la Comissió organitzadora s' acordava passar á l' ordre del dia.

Lo senyor President preguntá si 's prenia en consideració la primera de las proposicions presentadas, y 'l senyor Sol y Ortega demana 'la paraula pera apoyarla.

Concedida que 'l hi fou, la defensá ampliamet en un ben pensat discurs, interromput una vegada per lo senyor President, que va demanar al orador se cenyís estrictament á la qüestió.

Acabat lo discurs del senyor Sol, lo President digué que s' anava á passar á votació si 's prenia en consideració la proposició presentada, y 'l senyor don Gonzalo Serrallera s' aixecá pera demanar que la votació fos nominal.

Per una qüestió incidental demaná la paraula lo senyor Vallés y Ribot, lo qual va manifestar qu' avans d' entrar en la qüestió de ordre devia fer algunas consideracions, pero en aquest punt la veu del senyor Vallés fou ofegada per una tempestat de crits que va aixecarse entre 'ls concurrents; la confusió anava en augment y disolgué per últim la reunió, un delegat de policia, á nom del senyor Gobernador de la Provincia.

La tercera sessió tingué lloch en la nit del catorze en lo Teatre del Tivoli; com las anteriors fou presidida per lo senyor Almirall, qui tenia á sos costats á un Vice-President, lo Sr. Soler, y un Secretari, lo senyor Arús.

Després de llegida y aprobada l' acta de la sessió anterior va darse compte d' un ofici de la Diputació provincial donant las gracias al Congrés per haberla convidada á las sessions del mateix.

Lo President senyor Almirall pronunciá algunas paraulas recomanant als assistents l' ordre y la calma més complerts, y afegí que la Presidencia s' encarregava de solventar totas las qüestions d' ordre é incidentals que 's poguessen ocasionar.

Passada á votació nominal la proposició presentada en la sessió anterior per lo senyor Sol, per majoria no 's prengué en consideració.

Oberta discussió sobre 'l primer tema del Congrés, prengué la paraula 'l senyor Lletjet, lo qual en son discurs aludí varias vegadas al senyor Sol y Ortega. A las onze de la nit va aixecarse la sessió.

La nit del setze tingué lloch la quarta de las sessions celebradas pel Congrés.

Aprobada l' acta de la sessió anterior, després d' haber demanat lo senyor Serrallera, que constessen en la mateixa los noms dels que havian votat en pro y en contra de la proposició del senyor Sol y demés firmants.

Passantse á l' ordre del dia, lo senyor Cervera demaná la paraula en contra de la totalitat del primer tema, fent en son discurs, diferents excursions á l' historia d' Egipte, Babilonia y Espanya, se demostrá defensor de la llengua universal, manifestant qu' en son concepte devia aquesta ocupar l' atenció de tothom, ab preferència al cultiu de totas las demés llenguas.

Lo senyor Sacases feu un llarch discurs en defensa de las institucions catalanas proposadas en lo primer tema, apreciand com á molt perjudicials per la causa de Catalunya, la vinguda á Espanya de las casas Austriaca y Borbónica. (Rumors)

Lo senyor President feu notar que las apreciacions del senyor Sacases, eran exclusivament d' indole històrica.

Lo senyor Sacases continuá son interromput discurs y acabá demanant l' establiment d' una cátedra de literatura catalana, d' una altre de declamació catalana, la d' un Conservatori de música y totas las demés institucions que reclama l' importancia del renaixement.

Lo senyor don Eduart Vidal y Valenciano se demostrá del tot contrari á lo que 's demanava en la primera part del tema, per quan lo catalanisme, en concepte del orador, no havia encara prés caràcter propi, anyadint que feta escepció d' En Clavé ningú havia escrit música verdaderament catalana, ni teniam teatro Catalá, ni esculptura, ni pintura catalanas, per més qu' ell respectés y tingués en mol á tots los que en Catalunya 's dedicavan al cultiu de tant nobilissimas arts. Al terminar lo senyor Vidal fou aclamat ab entusiastas aplausos.

Lo Congrés acceptá com á convenientes la creació d' un Centro y demés institucions qu' en lo primer tema 's proposavan.

Se doná compte d' una proposició, demanant la creació d' una Academia de la llengua Catalana, que fou defensada per un dels firmants de la mateixa, lo senyor Morros.

Se nombrá una comissió encarregada de donar cumpliment als diferents punts qu' abraça 'l primer tema, la qual se compongué de disset individus, alguns dels quals manifestaren no acceptar los puestos que se 'l senyalavan en la Comissió.

Al entrar en la discussió del segon tema lo senyor Danyans demaná que se li reservés la paraula pera la següent, y s' aixecá la sessió á las onze de la nit.

VIRGINIA MARINI

Lo dia 19 del vinent novembre complirà trenta cinch anys l' eminent Virginia Weyss coneguda en lo món artístich ab lo nom de Virginia Marini.

Ja desde sos primers anys manifestá una afició decidida al teatre, y encara no havia ben sortit de l' adolescència quan se tirá de cap als estudis primers y tantetx inicials de sa gloriosa carrera, vencent tots los obstacles que s' oposavan á la realització de son ideal y especialment la repugnancia de sa familia que altra aspiració no tenia que fer de l' apassionada joveneta — ¿qué diriau? — una perfecta mestra de costura. Afortunadament la filla pogué convèncer als pares y sortí ab la seva. Ells volian dedicarla á l' escola de les primeres lletres y ella 's dedicá á l' escola de l' art y del sentiment; ells volian qu' ensenyés als petits y ella ha lograt arribar al punt d' ensenyar als grans. ¡Quina diferencia de l' auditori de criatures sempre frissoses de plegar (qu' es l' únic qu' hauria pogut reunir la mestra) á l' auditori qu' avuy dia ompla 'l teatre hont ella 's presenta, frissós de veurela, de sentir-la, es á dir: d' admirarla!

Peró no volem tan amunt, que no es hora encara. En tots los oficis passa qu' avans d' arribar á fadri s' han de sofrir los trámits del aprenentatje; per ço la Marini comensá fent los papers de *Servetta*, com diuen los italians, y tals foren les qualitats que desplegó, tals la seva vivacitat, la gracia cómica ab que interpretava la seva part, que á divuyt anys era ja tota una artista y no tenia en Italia qui li passés al davant en lo género lleuger. Una altra que no hagués tingut les aspiracions d' ella s' hauria cregut ja arribada al cim de sa carrera.

Peró á la Marini no li bastava axó: en lloch d' envairse del éczit d' aquells primers anys y adormirse sobre 'l llorers, volgué axamplar son camp d' acció y, abandonant lo género cómic que tan brillants resultats li havia donat, entrá de ple en l' estudi de les concepcions dramàtiques, en qual interpretació havia de trovar al cap de poch temps tan bona cullita de glorioses ovasions. Fou aleshores qu' aná á pendre lloch al costat del eminent Salvini, figurant en aquella Companyia com á *prima attrice giovane*.

En aquest cambi de papers no hi havia solament la

DIBUIX DE M. GOMEZ

SARAGOSSA — TORRE DE SANT MIQUEL DELS NAVARROS

GRABAT PER MASSI

noble ambició de l'artista de geni qu'aspira á pujar un tram més del camí de la gloria; hi havia un' altra causa que no es difícil descobrir. La donzella qu' havia passat á ser esposa y á ser mare, sentí de cop lo pes de les grans desdítxes perdent l' un darrera l' altre 'ls dos fills que Deu li havia concedit. ¿No es natural un canviament de caràcter al passar per semblants proves? Aquest canviament lo sofrí la Marini y aprenent desd' aleshores les grans lliçons de la vida y endevinant pels propis sofriments los eternals dolors de l' humanitat, descobrí dintre 'l seu art horitzons que li havian estat desconeguts y compregué qu' en lo món s' hi feya quelcom més que riure y travessejar. Desd' aquella época comensá 'l seu gran estudi de les tempestats de l' ànima, del qual n' havia de treure les creacions que li hem vist portar á l' escena.

En una biografia italiana hem trobat una anècdota referent á aquest període de la vida artística de la Marini, que val la pena de ser coneguda. Al saber lo célebre actor cómic Gaspar Pieri que la seva èmula abandonava 'l gènere pera dedicarse al dramàtic, li digué irònicament:—«Quan sabreu morir en l' escena, jo, me trove hont me trove, vindré á presentarvos lo meu pom de flors.» — Sort que la Marini no 's descoratjà per res, á pesar de lo molt que valian los qui intentavan desanimarla. Quan la Marini al cap de poch temps entusiasmava 'l públich ab la mort de la *Signora dalle camélie* ó de l' *Adriana Lecouvreur*, prou li hauria portat lo célebre cómic son *bouquet*, si la sort no hagués destinat que mentres la Marini moria de comedia Gaspar Pieri estés morint de debó.

Y la metamórfosis fou completa. En dos anys realisá la Marini la seva trans-

formació, y tan bé li sortiren sos propòsits que, havent estudiat ab tots los grans actors y sobre tot ab la societat y ab ella mateixa, se presentá al públich ab un estil correcte, totseu, sense que se li pogués dir imitadora de ningú y agermanant ab un art meravellós la Veritat y la Bellesa com potser no ho haja lograt cap més artista de la seva época. Y es tan notable la flexibilitat del seu talent y es tal lo domini qu' ezzerceix sobre ses facultats, qu' havent comensat per fer la comedia ab tota la gracia y desinvolvura imaginables, l' aplaudí tot lo món en l' interpretació de la tragedia en companyia d' en Salvini, y finalment ha arribat á fascinar al públich en lo més difícil dels gèneros: en lo drama de costums. Aquí es, per nosaltres, hont millor llueix lo geni de la Marini.

Se 'ns dirá qu' en la comedia está inimitable y no ho negarem pas; al contrari: ningú podria fer com ella la delicadíssima *Pamela*; no 's pot demanar més; creyem ben bé que si Goldoni ressucités y veyés aquella Pamela, diria picant de mans:—Axó es axó,— si no esclamava com es molt possible:— Axó es millor que lo meu.— Pero ¿qui l' ha vista en los quarts actes de *Fernanda*, *Dora* y *La Signora dalle camélie* sense rebre una impressió de terror, d' esgarrifansa, d' apassionat amor, sense troverse sospés del més petit moviment, de la frase més insignificant, d' aquell panteix d' enamorament ab que escolta Margherita les delirants paraules d' Armando? ¿Qui l' ha vista en la mort de la tísica Gauthier sense sentirse 'ls ulls humits? Nosaltres hem sortit del teatre cada vegada ab l' intent de no tornar á veure aquella agonia, pero cada vegada hi hem tornat, impulsats per aqueix desitx de sensacions artístiques que 'ns porta sens adonárnosen á gosar su-

DIBUIX DE CASTELUCHO

VIRGINIA MARINI

GRABAT PER MORACHO

Fotografia de Areñas

DIBUIX DE CASTELUCHO

FORTIFICACIÓ ANTIGA DE GIRONA

GRABAT PER PAYÁ

frint. Y á tot lo públich li passa lo mateix: basta l'anunci d'aquesta obra pera que s'omple 'l teatre de gom á gom, y prova l'impressió de realitat que produheix aquella mort lo veure qu'al arribar al quint acte quedan buydes la major part de les butaques qu'havían estat ocupades per senyores. Alló no 's pot resistir; es la admiració dels metjes y l'arrebament de tothom. En una paraula: la Marini en la comedia 'ns fa gosar les més dolces emocions de la Bellesa; en lo drama 'ns transporta á les més altes regions de la Sublimitat.

Y aquests efectes los logra la Marini sense esforços aparent, sense la afectació que perjudica á molts artistes. Ella ho fa tot naturalment, dintre 'ls límits de lo bell y de lo artístich. La seva escola no es realista; es naturalista. Y aquest sobre tots es lo seu mèrit. Quan un se trova devant seu, á pesar de la distancia que va desde la butaca á l'escena, li sembla qu'assisteix á les peripecies reals dels personatjes y en certs moments té l'acció tals visos de veritat qu'un sembla que pren part en lo que passa sobre les taules. Res de rebuscaments en los detalls, ni gonflaments se veu en les frases solemnes, ni trancions forçades pera enlluernar al públich; res d'axó. Li basta fer lo que sa intuició artística li dicta ó lo que l'estudi li ha ensenyat, pera obtenir l'efecte que 'ns maravella.

Pera agradar té la Marini auxiliars poderosíssims. Sa figura distingida, ses maneres elegants y aristocràtiques, y aquella veu á la que sab imprimir tots los tons, dolça en les situacions tranquiles, nuada pel plor en los moments de suprema angosa, destrossada en los arrebataments de l'ira ó la passió, son facultats que poques vegades poden véures tan ben aprofitades com en les representacions de la senyora Marini, que no es tan sols una artista eminentíssima, sinó quelcom que val encara més, una complerta senyora. No hi há perill que ningú diga al veurela: «Una dona de teatre,»—ab aquell tó que sol darse á aquesta frase; nó, tothom diu desde 'l primer moment: «Una verdadera dama.»

Y aqueixas qualitats, y aqueixa distinció, y aqueix art sorprenent que nosaltres li reconexem y aplaudim, li ha reconegut tot lo món y avuy més que may ja que 's trova en lo ple de ses forses y (com deyam en un altre article) en aquella etat en que l'artista hauria d'estacionarse perque es l'etat en que s'arriban á reunir l'esperiencia, l'estudi y 'l vigor de l'enteniment, ab la forsa, l'entusiasme de la joventut y les gracies de la bellesa. Barcelona que vegé á la Marini quant pot dirse que comensava sa carrera y l'ha tornada á escoltar ara al bó de la seva vida artística, esperarà la seva tornada ab fruició; y tots los que de veres estiman l'art dramàtich desitjarán qu'aqueixa tornada no 's fassa esperar molt, pera poder una altra volta tornar á aplaudir aquella interpretació magistral y dexarse emportar per la volada del seu geni.

Nosaltres també ho esperem y mentrestant, com á prova de la estima en que la tenim, la IL·LUSTRACIÓ CATALANA, que vol conservar en ses planes un recort de tot lo notable que tinga lloch en esta capital, li dedica 'l retrato que veurán nostres lectors en la página 84 d'aquest número, y saludant á la senyora, envia desde aquestes columnes un calorós aplauso á l'artista.

F. MATHEU.

RECANSA

Romanins y ferigoles
Ja comensan de florir,
Y aponcellades esclatan
Les roses de ton jardí.
;Qui cullirà exes roses?
;Qui les vindrà á cullir?

La verneda trau brancada,
Candelada trau lo pi,
Y del bosch les alenades
Reinflan de gotx ton pit.
;Qui de gotx ton pit fa batre?
;Per qui 's sorolla? ;Per qui?

Blanca y flayrosa pareya
De flors com del gessamí
Los tarongers enguany mostran,
Com si 's volguessen llubir.
;Qué be per fert' en corona!
;Any de Deu per tú y per mí!

Brotades ja son las vinyes,
Brotades com may s'es vist,
Y engarlanda ta finestra
Ja 'l parral ab sos rahims.
Lo dols most d'aquesta parra
Volguesses escolá ab mí!

Del Montseny la mantellina
Arreplega 'l sol d'Abril,
Tot daurant y purprejantne
Los pichs blancs y argentins.
;Qui fos sol de primavera
Que 't fongués ton gel per mí!

Per rierons y rieras
L'aygua corre cap als rius,
Estufantne valls y planes,
Son camí de gotx roblint.
Si só terra qu'ama l'aygua
Fosses l'aygua tú per mí!

Entremix del vert fullatje
Los aucells volan jolius,
Refilant ses cantarelles,
Tot portant brosses al niu.
Cada volta que me 'ls miro...
No puch mes, haig de glatir.

Tot se mou, tot se belluga,
Tot recobra nou delit,
Tot desperta com d'un somni,
Com d'un somni l'ort y trist.
Tot retorna á nova vida...
Y la mort jo duch al pit.

L'hivernada s'es passada,
Lo bell temps ja n'es aquí;
Y ara que vé l'estiuatje
Se 'm marceix mon esperit.
Mon esperit, vida meua,
De penes está enmostuit.

D'una al altre primavera,
D'un estiu al altre estiu,
Ton amor he anat cercatne,
Ton amor que fuig de mí.
Mon cor s'es marcit poncella,
Jamay s'es pogut obrir.

Les remors y cantarelles,
Les rialles y esclafits
Dels qui venen á la vida
Vora meu fan gran brujit.
Es la cansó de la vida,
Es de la vida 'l delit.

Mes per mí la primavera
N'es enguany lo temps més trist:
Tinch por que aqueixa tongada
De mos jorns veurá la fi.
Greu malaltia n'acora,
Ja sé que no 'n puch sortir.

Quan la vida per tot brolla,
Quan l'amor per tot sonriu,
Quan lo gotx arreu se vessa,
Sento jo qu'haig de morir.
—Sens amor; qué val la vida?
La vida; qu'es per un trist?

Moriré quan tothom canta,
Moriré quan tot reviu,
Moriré plé de recansa...
;De recansa!... ;Foll de mí!
;Foll de mí, que aqueixa terra
Mort y tot no sé aborrrir!

Senyor, no 'm reca morirme,
No 'm reca, no, á Vos venir:
;Qué val exa primavera?
;Qu'es per la del Paradís?

Senyor, ab gotx ja la espero,
;Tingau pietat de mí!
;Exa poncella marcida
Feula en lo cel refflorir!

TERENCI THOS Y CODINA.

MAL-DE-CAPS PE 'LS QUI NO 'N TENEN

Ab aquest titol, los periódichs festius catalans solen publicar una secció, cada dia més abundant, de xaradas, geroglífichs, endevinallas, fugas de vocals y de consonants, etc., etc.; en una paraula, de tota aquesta série de problemas que posan en tortura l'ingeni del lector, picant sa curiositat y son amor propi, y li ajudan, com se diu vulgarment, á matar l'estona. La costum ha fet

impropis d'una publicació com LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA semblants joguinas, y no obstant, crech que sense que hagués de desmereixe sa serietat, podria imaginarne d'una mena que 'n podriam dir literaria, y que combinat, segons la frase clàssica, lo útil ab lo agradable, á la vegada que servissen d'entreteniment als desocupats, posessen en moviment alguna cosa més que 'l senzill ingeni y fessen treballar en feynas de profit las facultats de l'intel·ligencia.

No 'ns entretindrem en apuntar una per una las diverses menas de mal-de-caps pe 'ls qui no 'n tenen que podriam imaginarne, perque son innumerables y perque ademés l'objecte d'aquest article no es tractar generalitats, sino comensar, per medi d'exemples, á donar mal-de-caps als nostres lectors, que de pitjors los ne lliure Deu. Baste indicarne alguns, posant de manifest la trascendencia, perque fins á ser trascendentals arriban, que molts d'ells alcansan. Un d'aquestos entreteniments, y qui diu aquest ne diu altres mil, podria ser, v. g. la traducció de fragments de poesias extrangeras, molt difícils, exigint certas condicions, com la d'usar lo mateix metro ó 'l mateix nombre de versos, ó ser completament literal, ó per lo contrari anti-literal, es á dir, que expressés lo mateix en formas totalment diverses. Altre, y va un exemple segon, podria ser demanar definicions d'ideas ó d'objectes determinats exigintlas tant precisas com breus á fi de descobrir aquella, molts cops no trobada pero may introbable en absolut, que es la mellor, que es la única que correspon á lo definit, que 'l caracterisa y posa de relleu lo que es, lo que 'l distingeix de tots los altres objectes y las demás ideas, y li dona fesomia propia. Figureuvs si es ample 'l camp que 's pot recorre no més apelant á aquesta darrera classe d'entreteniments, y lo que cada un d'aquestos problemas faria discorre y fins estudiar y fixarse en cosas en que la major part de la gent no 's fixan. A veure, sino, si de primer introit y sens pensar' hi, cap dels lectors sab definir qualsevol de 'ls objectes ó ideas expressats per medi de las paraulas que fins ara hem escrit. ;Y per ventura, al cap d'un quan temps,—es veritat que llarch,—no 's tindria mitj fet, ó á lo ménos embastat, un Diccionari de la llengua, mellor que 'l de cap Academia, corporació que, per més que investida oficialment del encàrrech de fer diccionaris, raras vegadas logra surtirne ayrosa?

Y prou ja d'exemples y consideracions generals, pera evitar que aquest article resulte massa groixut de dalt, per lo prim qu'ha de ser de baix, y que després de tanta preparació y tant misteri sembla que aném á parar á una insignificancia. Al gra, donchs.

Y aquí 'l gra es lo primer mal de cap pel qui no 'n te que sometém al estudi é investigació dels nostres lectors, segurs, ó molt nos equivoquém, de que tenen tela tallada avans no arriben á la solució. Per la nostra part conste, y no es modestia, que la desconeixém, y conste aixís pera que 'l lector no la busque en lo nombre que vé. Si algú d'ells no la troba, y no 's cuyda de remétre-la, ja poden anar esperant.

Aquest primer entreteniment consisteix en traduir al catalá un joch d'ingeni ideat y escrit en francés per en Balzac, pero de manera que la traducció tinga la mateixa intenció y la mateixa gracia del original. Perteneix aquest á un dels capitols del estudi analítich *Petites misères de la vie conjugale*, lo capitol intitolat: *Lés découvertes*.

Parla en Balzac dels sofocons que á un home distingit y discret pot causar una dona un xich curta de gambals, y suposa que 'l marit, mitj escorregut ja dels papers ridiculs que ella ha fet y li ha fet fer, ha lograt, ab tota la diplomacia d'un home que coneix lo vidriós qu'es l'amor propi d'una dona, convencerla de la conveniencia d'anar ab peus de plom, avans de fer ó de dir, devant de la gent, res que pugua fer olor de tonteria. La ha topada en bon dia; la estrategia ha sigut hábil y la prédica no inútil. La dona ha promés la esmena y la ha promesa de cor; tant de cor que s'ha jurat á sí mateixa donar al seu marit una prova brillant de que ella, si vol, també sab ser espabilada de bona mena.

Aquella nit lo marit la porta de tertulia á casa d'una senyora molt devota, d'una escrupulositat á prova de bomba, mare de tres fillas que fins del ayre del carrer las guarda perque no 'ls hi duga una paraula més enllá de l'altra, y hont, per consegüent, no s'admet sino á gent molt com cal é incapassos de propassarse en lo més minim.

Un dels jochs en que 'ls contertulis s'entretenen consisteix en endevinar una paraula de molts sentits per medi de las respostas que cada un dels presents dona á una série de preguntes combinadas de tal manera, que comporten variar séries de contestacions congruents entre sí mateixas, y al mateix temps correlativas á aquellas y aplicables totes per igual al objecte designat per la paraula de la endevinalla.

Aquest joch, en la forma en que en Balzac hi fa jugar á sos personatjes, es lo següent, y advertim que com que no sabém la solució del mal-de cap, nos veurém obli-

gats a usar mots francesos que sens dubte tots los nostres lectors comprendran.

Las preguntas son tres;

—; Com vos agrada?

—; Què 'n feu?

—; Hont lo poseu?

Y la paraula esfinge es *Mal*, que en francés, entre altres acepcions orals, (y dihém orals perque la pronunciació es la mateixa per més que cambie l'ortografia) té las següents: *mal*, contrari del bé; *mal*, malaltia; *malle*, la mala; lo correu oficial; y *malle*, bagul ó maleta de viatge.

Comensa 'l joch. Primera pregunta: ¿com vos agrada? Y l' un darrera l' altre, homes y donas, cada hu va donant sa contestació:

—A mi m' agrada 'l d' amor.

—A mi crónich.

—A mi d' un pel ben espés.

—A mi ben secret.

—A mi ben obert.

—A mi á cavall.

—A mi com provenint de Deu,—diu la mestressa de la casa, sempre fent actes de fé.

—A mi lligitim,—contesta la protagonista; y la contestació desorienta per complet al marit, que precisament es qui amaga. Ni 's crema.

Anem á una altra; ¿hont lo poseu?

Nova tanda de contestacions: cada hu hi diu la seva.

—Al hostal.

—A las golfas.

—Dintre d' un barco de vapor.

—Dalt d' una carreta.

—A las orellas.

—A la botiga.

—Al meu llit,—diu la dona, triomfant, ab sorpresa de la senyora, que no atina en que pot ser, y 's posa en guardia, y ab més encara del marit, que com més va més se refreda, perque si bé havia pensat en la paraula *Mal* no cau en quin pot ser lo sentit en que la usa sa muller.

—; Què 'n feu? torna á preguntar lo marit, ja acorralat y provant la tercera.

Y quan arriba á la dona, després d' haver dat la volta, contesta aqueixa: *la meua felicitat*.

Ell pensa que pensa, y no trobant res, al últim se dona. Una nena, més amatenta que tothom, salta: *Mal*. —No ho entén. La dona no deu haver caygut en l' intringulis del joch.

—Bé, ¿y en quina acepció ho has prés? li pregunta á la fi.

—; Y ara! En la de *mále* (¡¡mascle!!)

No cal dir que la surtida explota com una bomba en mitj de la tertulia. La senyora de la casa 's mossega 'ls llavis, las joves se tornan rojas y fan veure que s' indignan, las nenas grandetas se tocan maliciosament pels colzes y xiuxiuejan á cau d' orella, y al pobre marit, tot afrontat, la cara li cau de vergonya.

Donchs bé: *mal-de-cap pel qui no 'n té*: trobar una paraula de molts sentits, llapissós un d' ells, que permete fer lo joch explicat y de consegüent traduir ó, mellor, catalanisar aquesta maliciosa escena, pero de manera que, encara que la combinació de preguntas y respostas sia diferenta,—y fora demanar miracles exigir las mateixas,—la versió tinga 'ls mateixos graus de sal y pebre que l' original, y produhesca en los contertulis la cómica impresió que la patotxada de la dona produhi en los de casa madame Deschars, nom ab que en Balzac bateja á la devota mestressa de la casa.

Un recort pera acabar. Si la paraula que busquem existeix y 'l pobre Bartrina fos viu, estariam segurs de poder donar la solució en lo nombre vinent. Ara ho posém en quarentena.

Apa, enginyosos.

J. SARDÀ.

EL CAPELLÀ MORO DE LA LLONJA

(Continuació.)

Aquest capellà tenia una naboda casada á Valencia ab un parayre. Havia uns cuants mesos qu' esperava un infant, y com és molt natural desitjava que el senyor oncle capellà en fos padrí ó al manco que 'l batiás.

Cada correu li escrivia cartes. Ab una li deya que tenia talent d' envinagrat de táperes y fonoll mari, ab altres li ponderava les ganes que tenia de menjar aglans de la Campaneta ó coca ab aubercachs; y ja se vé ¿qué havia de fer el pobre capellà més qu' enviarli totduna lo que desitjava per por de les pors; no fos cosa que si hi havia res de nou, éll ne tengués la culpa? Totes les cartes acabavan sempre dientli que hi anás prest, y prometentli que estiria de lo més bé y que és divertiria molt, y que no li sabia gens de greu en esserhi, l' haver passat la mar per veurer les coses bones que té aquella hermosa ciutat, y lo molt que l' encobehia son marit tractanla com una princesa; y lo grassa que la trobaria per 'lo bé que li provavan les verdurcs de la horta de Valencia. Tant va pregar qu' á la fi el senyor oncle Prevere consentí en posar els peus dins la galera del

Patró Arnau l' arrossé; y á la nit, devers la una cuant entrava el vent terralet, sauparen ancles y s' allunyaren del moll de Mallorca.

A l' exida del sol la nau se trobava ja cent tornays més enllá del Cap de Calaiguera en demanda de Sant Antoni d' *Ervissa*; y encantats tots ab lo bon temps que tenian, y mirant les cabrioles que feyan els delfins per demunt l' aygua, y els esbarts de virots que passavan volant per devant la vela, y les guardes de mulárs que los revoltavan la barca, no repararen que de darrera les Illes de Malgrat surtia una galiota de vint y quatre banchs, que duya males ombres y comensá á darlos cassa ab tan dolenta sort p' el patró Arnau y el capellà, que abans de les dotse los s' hagué fets seus. De bades feran safarranxo á bordo totduna que se temeran de les seues fresses; de bades los mogueran un encarnat y blau de lo més alt de punt per escapar de les seus metinades ungles. Res va fer res: tots foren presa de moros y plens de grillons y cadenes varen esser trasbordats á la galiota, tancats baix de l' estiba y menats á Alger ahont donaren fondo dos dies després.

Are calculau voltros quina pena no passaria el bon sacerdot vejente maretjat y tirat al mitx d' aquells cans llopers, pres dins cadenes, ab sos balindrany plens de porqueria, sense calces d' estám ni sabates ab sivella, sense mocador de daus ni caps de tabach de pols, sense breviarí ni bossa, ni ulleres ni solideo, perque tot ley havian fet sauatje aquells mariners pirates; y estant ademes á racció de *cuscús*, mal menjat, mal begut, ab una barba de malalt moridor y ab lo pensament fixo en la seua naboda y en l' infantó qu' estava per arribar y en lo mal temps en que sa mare rebria la triste nova del seu captivatje, y en les ultres y resultes que el sentiment li podria dur; sense contar el farest pervenir que veyá devant éll d' una vida de treball y de miseria, ab esperances poques de que les almoynes de bones persones poguessan arribar may á esser bastantes per treuerlo d' aquell purgatori que anava á passar en vida.

Com tenia un cor tan gran no 's desesperava per axó tirant el cap per les parets, ni 's lamentava, ni ho donava á n' els ulls; sino que ab suma paciència tot ho oferia á Deu en desagravi de les seues culpes y pecats, pregant á la divina Providencia que 'l tregués ab bé de aquel llaberinto d' amargures en que 's veyá aficat, qu' ell prometia si tornava á Mallorca en salvament anar á veurer la Morena de Lluch á peu descals, dejunar nou dies á pa y aygua y resar un enfilay de paresnostros á la Sanch preciosa y un caramull de credos y de salves al Sant Cristo de Santa Eulalia y á la Mare de Deu de la Mercé que son dues figures de lo mes miraculós que 's puga desitjar.

¡Bernadet! Corre á l' armari y du 'm la ampolla dels resolis que jo ja comens á tenir el canyó de la gargamella un poch resech de tant de conversar, y axó que encara no hé arribat á la mitat del cuento. Viva: Axí me agrada; que els atlots sian llests y rebents com un pinyol de cirera... ¡Jesuset!... Y si gustau voltros, aquí teniu el bótli; ensumauli el tap are que ja tenim al pobre Capellà de la Llonja en terra de moros sense saber si hi farà mort y vida acabant per estirarhi els potons, ó si el tornarem á veurer prest á la terra de les ensaymades que és lo que éll més somia. Axí es lo mon, y sempre será mon. Sabem ahont som nats y no sabem ahont hem de caurer sechs ó deixar la pell. Torném á n' el cuento.

L' ondemá qu' eran á Alger, el patró y el capellà y tota la marineria ben guardada per moros de rey y ab unes cares de sentenciats estaven al mitx de la plassa anomenada el *Xotco* esperant que passás cualcú de qui ha dalt que s' enamorás d' ells y en pagás prou bons doblers. Perque heu de saber que els moros maldeament profesen distinta religió de la nostra, son tan devots del dineret com noltros mateixos, encara que les monedes tengan creu com els duros de columna que los agradan ferm y los costa pena l' escupirlos en tenirlos estojats.

—Vaya una mala desgracia que es estada la nostra, digué el patró.

—¿No seria més grossa desditxa si mos haguessen escabetxats? contestá el capellà.

—Vol que li diga, que no sé que mos hauria convengut més. Jo m' afluxaria de prendre per no triar, tan gros veitx que ha d' esser el fester que mos espera.

—Tocau, patró. Mentres hi ha vida hi ha esperanza. Per ara no podem dir altra cosa mes que tot sia per amor de Deu. Aconortemmos: Tants ni hi há que están pitjors que noltros.

—Conhort de molts, conhort de besties. Jo lo que voldria saber, és si ha de durar molt aquesta soleyada. Trob qu' axó ja no son berbes, perque comens á estar torrat y fris per altra part de veurer el meu parader quin será. Bé; que bo, no esper que ho sia may. Massa estona fá que conech els arrambatjes y les males entranyes d' aquests cans de bou.

—Comanem á Deu que mos don sort, que ningú sap ahont té la seua ventura.

—No crech que la tropigam per aquestes aygues, pare capellà.

—Teniu paciència. ¡Qui sap!

—Mes me estimaria correr un temporal á palo eech que caurer baix del poder del millor moro d' aquesta terra del dimoni.

—¡Jesus, Sant Antoni! Patró. No digueu desbarats.

—¡Á ne qué! Jo tench la sanch que 'm bull y ja estich fora corda; y cuant pens en lo que mos espera ni sé que 'm fás, ni sé que me metjench.

—Tocau. Teniu paciència.

—; Teniu paciència que la Mare Priora en tenia y la batculavan!

—Mirau. Per allá veitx comparèixer un estol de gent, y será fácil que mos compren aviat.

—Bé vá. Mal camí, passarlo prest. A fer via, anám. Ó bus, ó barro.

—Y éll pareix qu' entre els que s' aturan á examinar-mos, n' hi ha de molt ben vestits.

—¡Axó no vol! ¿Qué no sab que diu el moro?—Fassém de senyors mentres tan tque 'ls catius mos fan el moll nou.

—; No heu reparat aquell moro jove de quina manera mos mira?

—Massa qu' ho veitx. Possaria massions per les senyes que guip que cualcun de noltros ja té billet.

—Deu fassa la seua santa voluntat.

En efecte: Un moro que per l' acompanyament que portava se conexia á la llegua que era dels mes principals de la ciutat, vá parlar una estoneta ab lo cessari qu' havia feta la presa; y aquest, després d' haverlo saludat fent una gran reverencia fins á tocar ab lo front en terra, s' arrambá al capellà, li llevá les cadenes que duya y li digué.

—Venturós marabut. Bon amo has ensopegat. Vetén de pressa ab éll y posa esment en les feynes per ferme quedar bé, que ben pagat t' en vás. Si Mahoma me deixava vendrer els altres mariners al mateix preu que t' he venut á tú y al patró, te jur per l' Alcorán sagrat que no faria pus preses de mallorquins.

El capellà doná una estreta de mans al patró y partí cap baix darrera un moragás com una torre que el menava á ca 'l seu amo.

(Seguirá)

PERE DE ALCÁNTARA PENYA.

NOVAS

Nostre molt estimat paisá, lo distingit pintor don Ramon Padró, acaba de conseguir segons es públich y ha vingut á corroborarnos carta particular, una senyalada prova de l' estima de son mérit artístich encarrregantse-li per unanimitat en lo concurs obert per la Diputació Provincial de Zamora, la pintura decorativa de son saló de sessions.

Segons la ressenya que tenim á la vista, lo projecte es notable per sa armonia y bona disposició, per son escollit simbolisme y per haber utilisat oportunament l' imitació dels antichs tapisos, element decoratiu reconegun com de primera importancia. L' historia, produccions y activitat de la provincia de Zamora, tindrán complerta representació segons l' aludit projecte y aquest una volta realissat será una nova y hermosa plana que vindrá á unir-se al quadro del *Embarcament del primer batalló de Voluntaris catalans, pera Cuba*, al de la *Entrevista de S. M. Alfons XII ab lo general Espartero* y á tantas otras obras que demostran la valia del tant inspirat artista.

Rebi don Ramon Padró l' enhorabona que ab lo major entussiasme li dirigeix LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA.

Desde la suspensió á que ha sigut condemnat lo *Diari Catalá*, ha aparegut un altre diari, no polítich, escrit en nostra llengua titolat *Lo Catalanista*.

Li doném la benvinguda.

Ahir tingué lloch lo benefici de l' eminent artista Virginia Marini en lo teatro Principal. L' ovació fou complerta. Representá d' una manera acabadíssima lo paper de protagonista del drama *Adriana Lecouwreur*, y al final del quart acte l' entussiasme pujá al deliri. Plujas de 500 rams de flors, y de poesias alusivas y una salva continuada d' aplausos inundá 'l teatro. Entre altres ofrenas á la Marini recordém una manilla d' or y pedras preciosas, de la Empresa, una hermosa branca de lorer de plata de don Francesch Matheu, una panereta de porcellana ab flors y dulces de don Lluís Pujol, un vano de conxa del senyor Expósito, un altre de conxa y plomas d' alguns abonats y un medalló d' or de dos senyoras. Felicitém á la senyora Marini per tan novas y merescudas distincions.

Nostre bon amich l' eminent poeta Jascinto Verdager acaba de rebre un' altra bona nova, per la qual nosaltres lo felicitem ab entussiasme.

Lo distingit poeta provensal Bonaparte Vyse li está.

traduïnt al anglès lo no-menat poema *L'Atlàntida*, y ja li ha remès l' introducció traduïda ab lo mateix metro ab qu' está escrit l' original.

Nosaltres, al celebrar tan merescuda distinció, nos alegrém de que tan bella joia de nostra literatura sia coneguda també en la llengua que potser avuy dia es la que més rodola per tot lo mon.

Lo dia 12 del corrent s' inaugurarà en los salons del *Fomento de la Produccion Española* la serie de concerts que la nova *Associació Catalanista Musical* celebrarà durant lo pròxim hivern.

Una numerosa y escullidíssima concurrència, en la que figuraven nostras primeras autoritats y l' distingit director d' orquesta senyor Monasterio, aplaudí totas las pessas del programa, que foren executadas ab notable precisió y ajust per las senyoretas Porta, Barba y Gutierrez y 'ls senyors Vidiella, Rexach, Rodríguez d' Alcántara, Rodoreda, Garcia, Ribera, Bofarull, Dordal y Sala.

La societat literaria *Lo Rat-Penat*, de Valencia, inaugurarà dintre poch una biblioteca exclusivament catalana.

A son degut temps, donarém compte dels escriptors quals obras hi figuran, y aixis mateix fem present als que desitjin augmentarla ab las sevas, que l' encarregat per dita societat de recullirlas, es nostre amich don Francesch Fayós.

Lo dia 9 del mes corrent la Academia Melodramática, de la que ja 'ns hem ocupat ventatjament en altrs ocasions, doná una funció en lo Teatro de Novetats, en la qual van cantar los alumnos de la mateixa l' ópera de Bellini *La Sonámbula*, que fou interpretada d' una manera bastant regular.

L' escullida concurrència que ocupava 'l teatro, sortí sumament satisfeta d' aquesta funció.

En la segona vetllada literaria-musical donada per la Societat Euterpe de Clavé la nit del 16 hi prengueren part la senyora Riquero, las senyoretas Musté, Llorens, Rosselló y Casanovas, los senyors Rodoreda y Laporta y la ja anomenada societat coral. Entre las obras que s' executaren, degudas als reputats mestres Gounod, Thomas, Durand, etc., hi figuraven algunas composicions d' artistas catalans, com Clavé, Obiols, Ribera (C.), Sadurní y Laporta.

En la segona part de la vetllada se llegiren poesias dels senyors Benages, Guimerá, Pirozzini y Riera y Bertran.

La concurrència 'n va eixir satisfeta, havent aplaudit, ab justicia, á tots los que van pendre part en aquell acte.

Lo dia 10 del corrent va inaugurar-se en lo vehí poble de Las Corts de Sarriá lo *Gran Casino Cortsense*, instalat en un magnífich edifici qu' ha sigut construit expressament pera tal objecte.

Aquest edifici, comensat per D. Joaquim Masferrer y acabat per son successor lo Sr. Comas, es espanyós, sòlit y elegant, poguent-se dir que, sens dubte pot posarse al costat dels millors de sa classe que existeixen á Catalunya; lo café, sala, teatro, saló de descans y demás dependencias se distingeixen per la seva capacitat y pel bon gust que en sa disposició ha mostrat l' arquitecte director de l' obra, D. Camilo Oliveras; la fatxada del edifici es de gust pompeyá, y l' interior está ben distribuït, essent de notar lo teatro, en qual disposició no s' hi troba á faltar res de lo que l' avansament modern exigeix en aquest particular.

Lo propietari del edifici, Sr. Comas, fou obsequiat en la nit del 9 ab una serenata, durant la qual una comis-

sió li entregá 'l titol de President honorari del Casino.

Lo dia 10 á la tarde va tenir lloch l' inauguració del local, assistint al acte representants de la premsa de aquesta ciutat, autoritats y personas convidadas; las societats corals *Juventud Cortsense* y *Fraternidad* cantaren las composicions de Clavé «Gloria á España», «La Gratitud» y «Nets dels almogàvers»; lo Sr. Almirall, director del *Diari Catalá*, pronunciá un discurs, que fou aplaudit ab entussiasme, y llegiren poesias los senyors Augé, Roure, Soler y Martinez. A seguiment fou baixat lo teló de boca, obra del reputat artista Sr. Carreras, que meresqué l' aprobació de la concurrència. Acabat l' acte s' osbequiá á la premsa, autoritats y demás con-

Las criticas tan temps relegadas á algunas personalitats artisticas que ostentavan algun titol académich, han passat ja al domini dels pintors y esculptors més modestos, mes no de menor valia, colocantlos al lloch que en lo mon artístich mereixen y senyalantlos lo camí, més ó menys acertat, que hauriam d' emprendre per arribar á esser verdaderas notabilitats.

En tot aixó precís es que 's tinga en compte, deuen molt, los que 's dedican á las arts, als escriptors catalanistas, que ab son amor á tot lo de la terra han comensat y obert y senyalat lo camí que deu enalitzarlos y fer adquirir la gloria de que son mereixedors.

No 'ns contém nosaltres entre aquells, puig ja saben nostres llegidors lo poch temps que fa que veu la llum aquesta *IL·LUSTRACIÓ*; mes sí entre los que segueixen lo camí per ells tras-sat y que tot periodista que á sa patria estimi deu seguir.

Com se pot haver vist en nostras desenals revistas, may havém omitit cap nom per esser poch conegut ni may havém escassejat los justos elogis á las obras que havém cregut mereixedoras, cosa que seguirem fent, puig aixis ho vol nostra imparcialitat y nostre ver amor á la terra catalana.

Dit aixó, precís es qu' entrém en nostra tasca.

De tres artistas havém tingut ocasió d' admirar obras, durant los deu dias que acaban de transcorre.

Es un d' ells lo Sr. Cusi, qui ha exposat un quadro, en lo que s' hi veuen molts articles de *colmado* pintats ab gran seguret y plens de vritat. Pocas cosas poden demanarse més perfeccionadas com la que representa lo Sr. Cusi en son quadro. Ni 'l més petit detall deixa d' esser estudiat á la perfecció y colorit ab la justesa de tons, que 'ls fa semblables com duas gotas d' aygua ab l' original. Mes si en quan á l' execució mereix tots nostres elogis la obra del artista citat, no es aixis en l' assumpto per ell escullit. Ha passat ja 'l temps de pintar *bodegons*, *auells morts* y altrs cosas per l' istil, quan los que 'ls executan demostran las qualitats que adornan al Sr. Cusi. La pintura y l' escultura catalana no han adquirit la nombradía que tenen per obras de aquest género, ans al contrari, durant lo malaguanyat temps en que aixó 's podia considerar com de moda, fou quan més prostergadas se veieren nostras Bellas Arts.

Deixi enhorabona lo Sr. Cusi de pintar fruytas, ampollas, formatjes, etc. (á no esser com accessoris) y esmeris sas bonas facultats á obras de més vol, segurs que 'n reportará més profit y més gloria.

Conegut es ja de nostres llegidors lo paisatjista Sr. Roig y Bofill, de qui havém tingut ocasió d' admirar dos nous paisatjes plens de llum y d' un colorit agradable y just, com totas sas demás obras.

Lo Sr. Russinyol ha exposat tres quadros y una colecció de dibuixos. En una cosa y altra s' hi veuen bonas condicions, mes també denota que son autor es un principiant.

Entre 'ls dibuixos se 'n veu algun fet ab valentia y concixement; mes en las obras pictóricas, que las componen dos paisatjes y un busto, s' hi nota la poca seguret en l' aplicació del color. Ab tot, no obstant, hi han detalls molt ben pintats y dibuixats, com lo cráneo, llibres y demás accessoris de sobre la taula del quadro que representa 'l *Faust*.

Devant dels quadros del Sr. Russinyol, no duptém que 'n alguna altra obra li haurém de tributar justos elogis, puig, com havém dit, s' hi veuen bonas condicions.—X.

VÍCTIMA D' UNA CARTA

DIBUIX DE LUQUE

GRABAT PER MORACHO

vidats ab un refresch en que 's pronunciaren entussias-tas brindis.

Aixis s' inaugurarà 'l magnífich local del *Gran Casino Cortsense*, al que felicitem ab aquest motiu, desitjantli la major prosperitat.

BELLAS ARTS

Ab goig veyém com de dia en dia los periódichs de aquesta ciutat van donant la merescuda importancia al renaixement de l' art catalá, fent notar las bellas y defectes que, á son entendre, contenen las obras expresadas.